

Jemný úvod do archivní teorie i praxe

- **I. Cesta dokumentu do archivu**
- **II. Struktura archivní sítě v ČR**
- **III. Využívání archivů *neboli* jak se státi badatelem**

archiv

- zařízení, které slouží k uchovávání archiválií a odborné péči o ně
- jiné významy (budova, spisovna, osobní úschovna ...)

Nutná terminologie

- **dokument** – každý písemný, obrazový, zvukový, elektronický nebo jiný záznam, který vznikl z činnosti původce
- **původce** – každý právní nebo soukromý subjekt, který svou činností produkuje dokumenty

druhy původců

- veřejnoprávní původci (organizační složky státu, státní příspěvkové organizace, školy ...)
- soukromoprávní původci (podnikatelé, politické strany, profesní komory...)

Ještě trocha teorie

- **spisová služba** – pojem označuje oběh písemností v instituci, a to od přijetí dokumentu, jeho označení, zapsání, přidělení ke zpracování či vyřízení, podepsání, odeslání až po uložení
- **spisovna** – vymezené místo v instituci k ukládání dokumentů

Kde může být dokument?

- **U původce**

- spisovna

- osobní držení

- **V archivu**

výběr dokumentů do archivu

- posouzení hodnoty dokumentu a rozhodnutí o jejich vybrání za archiválie
- **SKARTAČNÍ ŘÍZENÍ**
- vyřazují se dokumenty nadále nepotřebné pro činnost původce
- příslušný archiv provádí výběr archiválií

kritéria výběru

- trvalá hodnota dokumentu vzhledem:
- k době vzniku
- k obsahu (taxativně vymezené druhy – příl. 2 AZ)
- k původu
- k vnějším znakům

Skartační řízení

- za správné provedení je odpovědný původce
- skartační řízení se provede vždy při zániku původce

Kroky skartačního řízení

- původce - skartační návrh (seznam dokumentů, které jsou předmětem skartačního řízení)
- archiv - protokol (soupis dokumentů, které byly vybrány za archiválie a soupis dokumentů, které lze skartovat)
- o předání archiválií do archivu se sepíše úřední záznam

Výběr archiválií mimo skartační řízení

z dokumentů:

- původce nebo vlastníka, který nemá povinnost vykonávat spisovou službu
- které neprošly skartačním řízením
- nalezených
- nabídnutých ke koupi

(Také tady vyhotoví archiv protokol jako u normálního řízení)

Archiv

archivní fond

- soubor archiválií, které pocházejí od jednoho původce, který vznikl výběrem z dokumentů, které původce svou činností vytvořil

skladba fondů v archivu

- fondy vzniklé z úřední činnosti původců (instituce správní, soudní...)
- fondy sbírkové – sbírky archiválií, ale i fotografií, letáků atp.
- osobní pozůstalosti

zpřístupňování

- evidence
- pořádání
  - snaha o zachování původní registratury
  - vyhotovení archivní pomůcky

uspořádání dokumentů

vždy

podle správného hlediska

Struktura archivnictví v ČR

- **Ministerstvo vnitra (MVČR) – <http://www.mvcr.cz/>**
- **Odbor archivní správy – řídí výkon státní správy v oblasti archivnictví a výkon spisové služby**

Právní úpravy:

- **Zákon o archivnictví a spisové službě (499/2004)**
- **Vyhláška 645/2004 – prováděcí**
- **Vyhláška 646/2004 – o podrobnostech výkonu spisové služby**

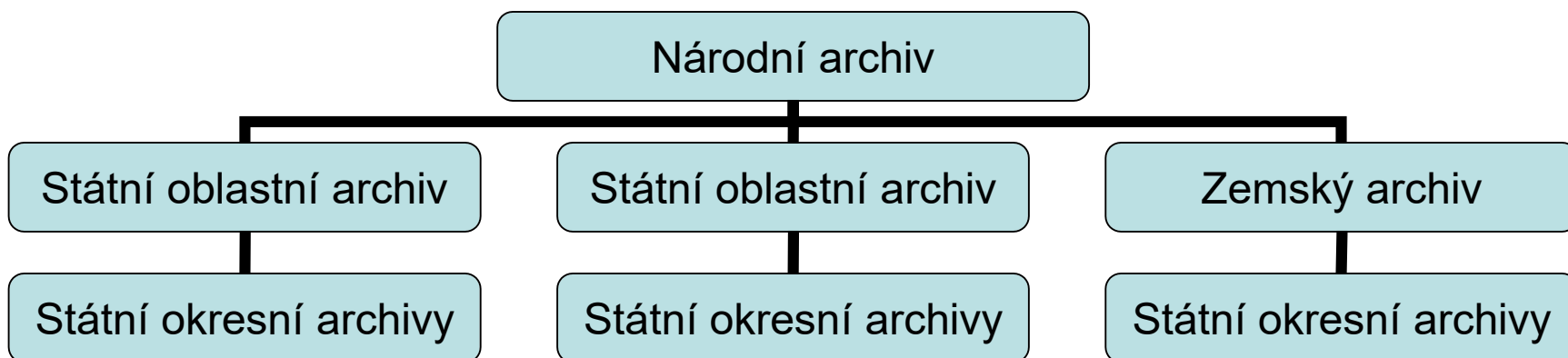
Struktura

- Veřejné archivy
- Soukromé archivy

Veřejné archivy

- **Národní archiv** (bývalý Státní ústřední archiv) – ukládá dokumenty organizačních složek státu s celostátní působností (s výjimkou těch, které si zřídily specializované nebo bezpečnostní archivy)
- **státní oblastní archivy** – ukládají dokumenty organizačních složek státu s působností na území kraje, okresu nebo obce (s výjimkou těch, které si zřídily specializované archivy).
- V jejich struktuře – Státní okresní archivy

Struktura

specializované archivy

- Mohou zřizovat organizační složky státu, státní organizace, VŠ
- ukládají archiválie vzniklé z činnosti jeho zřizovatele nebo jeho právních předchůdců
- musejí být akreditovány ministerstvem

bezpečnostní archivy

- mohou zřizovat ministerstva, Národní bezpečnostní úřad a zpravodajské služby pro utajované dokumenty
- do ústřední evidence předávají pouze údaje o archiváliích, u nichž byl zrušen stupeň utajení
- nahlížení se řídí zvláštním právním předpisem

archivy územních samosprávných celků

městské archivy

archivy

dohlížejí

na výkon spisové služby
svého zřizovatele

(předarchivní péče)

Soukromé archivy

- k existenci potřebují akreditaci
- církevní, firemní ...

Česká archivní společnost (ČAS)

- je dobrovolným profesním sdružením archivářů
- úkolem České archivní společnosti je podpora odborných aktivit a zájmů archivářů v České republice, včetně jejich uplatnění v archivech.
- ČAS se věnuje teorii archivistiky, archivní praxi, pomocným vědám historickým a dalším oborům
- <http://www.cesarch.cz/>

Badatelna

Vzor

Název archivu

Rok, čj. ....

Poř. č. ....

BADATELSKÝ LIST

Jméno, popřípadě jména a příjmení ..... rodné příjmení .....

Den, měsíc, rok a místo narození (nepovinné) .....

Místo trvalého pobytu ..... telefon .....

(nepovinné)

Adresa pro doručení ..... telefon .....

(nepovinné)

Státní občanství .....

Občanský průkaz, cestovní pas (jiný osobní doklad) č. ....

Přesné označení tématu studia s časovým vymezením:

.....

Účel nahlížení:*)	Úřední (služební)	☐
	soukromý	☐
Zaměření nahlížení:	vědecké (studie, monografie, studentská, diplomová či disertační práce apod.)	☐
	vědecké edice dokumentů	☐
	genealogické účely	☐
	soukromé zájmové vzdělávání	☐
	publicistické účely	☐
	výstavní účely	☐
	pro potřeby úřadů	☐
	kronikářské	☐

*) Hodící se označte křížkem v poli čtverce.

V případě úředního (služebního) účelu nahlížení:

Název a sídlo právnické osoby, pro kterou badatel téma zpracovává

.....

Prohlašuji, že jsem si v souladu s příslušnou právní úpravou plně vědom své osobní odpovědnosti za nakládání s informacemi, jež jsem získal nahlížením do archiválií.

Prohlašuji, že jsem se seznámil s ustanoveními badatelského řádu a beru na vědomí, že při porušení základních povinností mi může být další nahlížení do archiválií odepřeno, případně udělený souhlas odvolán.

V ..... dne .....

Čitelný podpis .....

VZOROVÝ BADATELSKÝ ŘÁD

(Příloha č. 3 k vyhlášce č. 645/2004 Sb.)

- badatel se při vstupu do badatelny zapiše do knihy návštěv
- vyplní badatelský list
- nový badatelský list vyplňuje vždy pro každý kalendářní rok
- při nahlížení se řídí pokyny zaměstnance pověřeného dozorem v badatelně
- před vstupem do badatelny odloží plášť, příruční zavazadla...
- je nutné zachovávat klid, není v ní dovoleno kouřit, jíst, pít a telefonovat

VZOROVÝ BADATELSKÝ ŘÁD

(Příloha č. 3 k vyhlášce č. 645/2004 Sb.)

- zaměstnanec pověřený dozorem v badatelně není povinen poskytovat badateli pomoc při čtení textu archiválií nebo překládání do jiných jazyků, podávání výkladu o historických reáliích apod.
- Při nahlížení badatel archiválie šetří.
Archiválie nelze používat jako psací podložky, podtrhávat v nich, škrtat nebo do nich vpisovat.

VZOROVÝ BADATELSKÝ ŘÁD

(Příloha č. 3 k vyhlášce č. 645/2004 Sb.)

- K nahlédnutí se badateli předkládají archiválie ve lhůtě, v celkovém množství a v množství na jeden návštěvní den podle provozních podmínek
- Lhůta třicet kalendářních dnů
- Po ukončení nahlížení – vrácení archiválií v původním rozsahu.

CITACE

- při využití ve vědeckých nebo jiných pracích: název archivu, využité archivní soubory a signatury nebo inventární čísla archiválií (archivní údaje), z nichž bylo čerpáno.
- MZA, B 95, kart. 324, fol. 79-83.
- Jestliže badatel publikoval práci, která vznikla nahlížením do archiválií uložených v archivu, zašle příslušnému archivu jeden její výtisk

NAHLÍŽENÍ

- **K nahlížení v archivech jsou přístupné jen archiválie starší třiceti let, není-li dále stanoveno jinak.**

Ustanovení se nevztahuje

- na archiválie vzniklé před 1. lednem 1990 z činnosti státních orgánů.
- na archiválie vzniklé před 1. lednem 1990 z činnosti bývalé StB, společenských organizací a politických stran sdružených v Národní frontě.

Nahlížení se odepře, jestliže je vylučuje

- a) fyzický stav archiválií
  - b) stav zpracování
  - c) fyzická osoba nedá souhlas k nahlížení do archiválií, jejichž obsahem jsou její citlivé osobní údaje
  - d) zvláštní právní předpis nahlížení
-
- Nahlížení do archiválií lze v případě b) výjimečně umožnit vědeckým badatelům a studentům na základě žádosti doložené písemným potvrzením pracoviště

Pořizování reprodukcí archiválií

- V badatelně je možné používat vlastní reprodukční zařízení k pořizování reprodukcí (se souhlasem zaměstnance pověřeného dozorem v badatelně).
- Souhlas se vyjádří podpisem na badatelem vyplněné písemné žádosti, (jejíž vzor je přílohou vzorového badatelského řádu).

Žádost o souhlas s použitím vlastního reprodukčního zařízení

Jméno a příjmení .....

Značka (název) archivního souboru	Karton*) Kniha*) Mapa*) Pečet*) , pečetidlo*)	Signatura*) Inv. číslo*) Folio*)

Žádám o použití vlastního reprodukčního zařízení (fotoaparát, skener, kamera*).

Prohlašuji, že mnou pořízené reprodukce s pomocí vlastního reprodukčního zařízení budu využívat pouze pro svou vlastní studijní potřebu a nebudu je publikovat. Současně prohlašuji, že v případě zájmu o publikování mnou pořízených reprodukcí požádám archiv o souhlas s jednorázovým užitím reprodukce archiválií, a v případě schválení archivu a jeho rozhodnutí o komerčním charakteru publikace zaplatím reprodukční poplatky podle Ceníku služeb a reprodukčních poplatků platného ve veřejných archivech.

Současně jsem si vědom nezbytnosti vyrovnání případných autorských práv a práv souvisejících.

Beru na vědomí, že při porušení některé z podmínek zacházení s reprodukcemi mi může být nahlížení do archiválií odepřeno, případně udělený souhlas odvolán.

Datum: .....

Podpis badatele: ..... Schválil: .....

*) Nehodící se škrtněte.

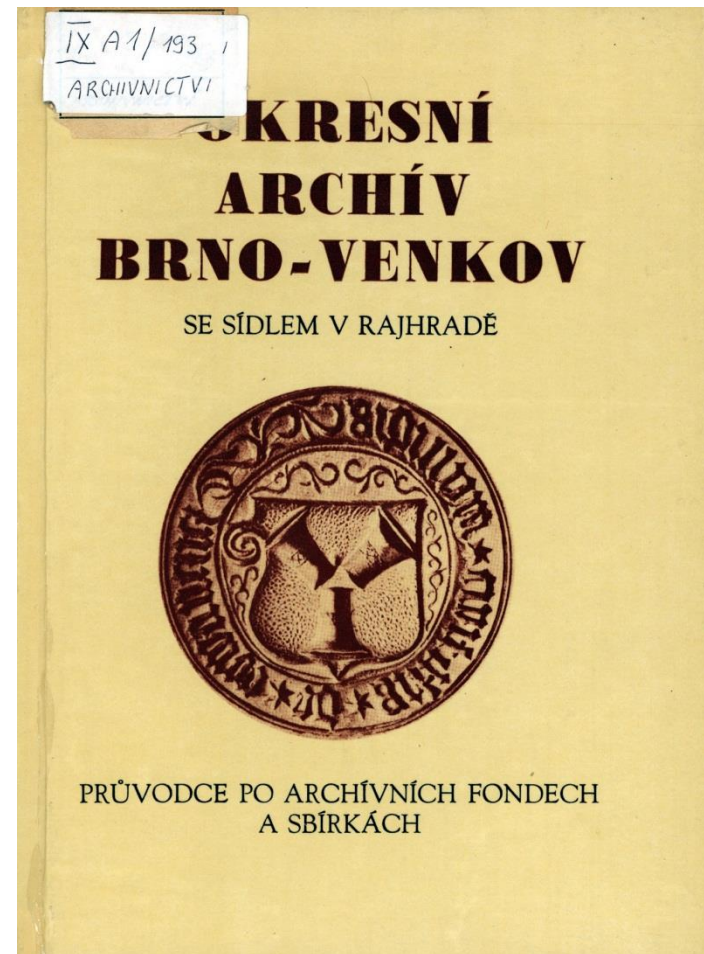
Archivní pomůcky

- **Průvodce po archivních fondech**
- **Inventář
(katalog)**

Průvodce po archivních fondech

přehled a soupis

fondů v archivu

Knihy

Zápisy ze schůzí obecního výboru 1867—1912 (3), knihy evidence obyvatel 1901—1945 (3), ohlašovací kniha vojenská 1920—1940 (1), parcelní protokoly 1826—1928 (3), seznam majitelů pozemků 1923 (1), opis pozemnostního archu 1936 (1), rejstřík parcel 1939—1945 (1).

Spisový materiál

Podací protokoly 1936—1944 (3).

Jednotliviny a spisy z let 1817—1947 (2 k) — mj. plán stavby hájenky v Šerkovicích 1899, plán protiletectvé ochrany, úřední korespondence, organizace místní složky CPO, seznamy členů 1936—1938, rybník-vodní dílo 1938—1939.

Účetní materiál

Knihy příjmů a vydání 1863—1922 (5), hlavní účetní knihy 1926—1945 (4), pokladní deníky 1920—1926 (6), sborníky obecních příjmů 1920—1926 (5), hlavní obecní rozpočty 1920—1941 (1 f), výroční obecní účty 1924—1940 (1 f).

Typáře a pečetidla

Razítko před r. 1900 (1).

ŠLAPANICE — městečko

1592—1945 (1952)

První zmínka o vsi je z r. 1235. Ves byla rozdělena mezi tři panství — jedna část náležela k lenním statkům olomouckého biskupství, druhá, původně spravovaná přímo biskupem, se stala součástí chrlického panství a třetí byla r. 1824 připojena k sokolnickému panství. Šlapanice, které se v r. 1563 staly městečkem, znakové privilegium nedostaly. Koncem 18. století byl ve Šlapanicích dvůr a r. 1816 založena textilní továrna. Roku 1875 se ve Šlapanicích narodil malíř Alois Kalvoda.

Listiny

1592, únor 2, Kroměříž

Stanislav Pavlovský, biskup olomoucký, potvrzuje privilegium Ferdinanda I., kterým bylo městečku uděleno právo konání trhu.

Orig., perg., čes., pečeť ztracena.

Knihy

Zápisy ze schůzí obecního výboru, zastupitelstva a pléna MNV 1891—1951 (2), obecní rady 1921—1942 (8), finanční komise 1926—1944 (2), gruntovní kniha městečka 1593 až 1867 (1), urbář městečka 1668 (1), knihy evidence obyvatel včetně vydaných domovských listů 1918—1949 (8), kniha evidence staveb 1939—1952 (1), výtah ze stálého katastru obce 2. pol. 19. stol. (1).

Spisový materiál

Podací protokoly a indexy k podacímu protokolu 1922—1945 (20).

Jednotliviny a spisy z let 1614—1945 (3 k) — mj. zlomek opisu listiny olomouckého biskupa Stanislava Pavlovského pro městečko Šlapanice, výpis ze sirotčích účtů 1614, dlužní úpis městečka Šlapanic 1684, svatební smlouva Václava Macha 1714, dopis císaři 1720, výsledk cikánky Mariány 1741, koupě vinohradu 1790, sbírka pro občany Sivic konec 19. stol., geometrické plány a protokoly kolonie rosického cukrovaru 1887 až 1936, kanalizace obce 1935—1945, udělení koncese a zrušení elektrárny ve Šlapanicích 1939—1945, stavební spisy 1943.

Účetní materiál

Sirotčí registra 1648—1725 (32), obecní účty 1653—1813 (5), knihy příjmů a vydání 1851—1924 (3), hlavní účetní knihy 1924—1945 (17), pokladní deníky 1924—1945 (5), kniha obecních nájmu 1926—1941 (1), hlavní účetní knihy a pokladní deníky chudinského fondu 1926—1949 (16), kniha pro chudé 1887—1914 (1), knihy příjmů a vydání obecní cihelny 1870—1888 (5), knihy příjmů a vydání školy 1881 (2), hlavní obecní rozpočty 1886—1944 a výroční obecní účty 1924—1945 (1 k), rozpočty a účetní uzávěrky obecní elektrárny 1930—1940 (1 k).

ŠTĚPÁNOVICE

1811—1945 (1947)

Již v r. 1590 patřily Štěpánovice k majetku a panství tišnovského kláštera, se kterým měly společné i další osudy.

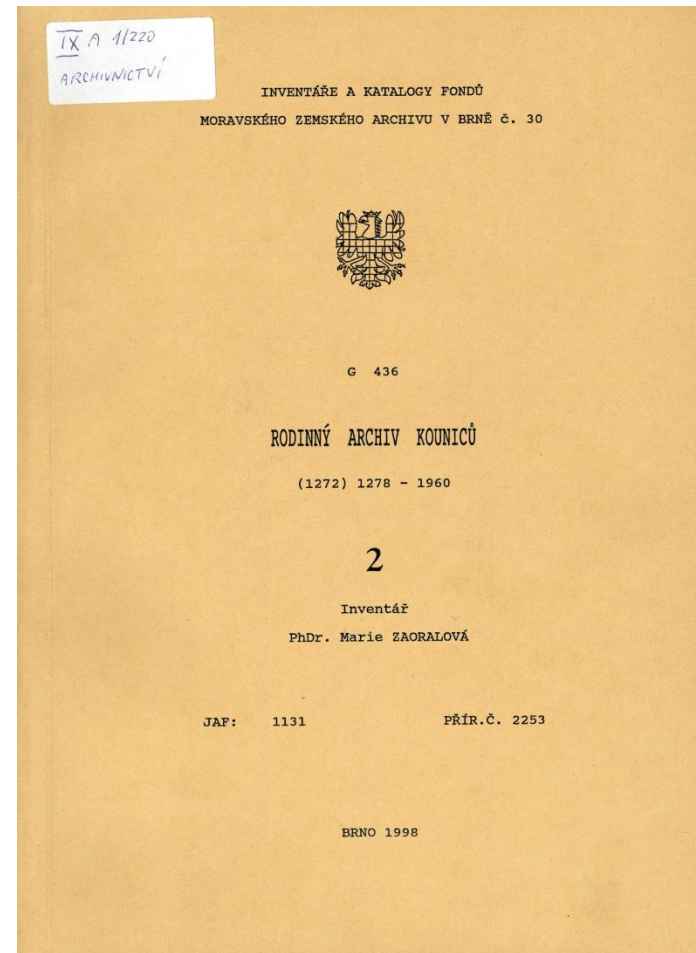

inventář

popis jednoho fondu

= soupis

v něm uložených
materiálů

Inv.č.	Obsah	Čas.rozsah	Kart.
4865	Antonín Blahota o 172 a 44 zlatých dukátů něm. 24 fol.	1809-1810	471
4866	Josef Brück o anulaci prodané vrchnostenské kořalny v Rousínově něm. 13 fol.	(1808)1821-1824	
4867	Antonie v. Claudis o kapitál 50 000 zl. něm. 13 fol.	(1814)1822-1824	
4868	Vincenc Černý, nájemce pivovaru ve Slavkově, o nájemné 24 000 zl. něm. 15 fol.	1825-1827	
4869	Lazar a Alexandr Deutschové pro anulaci prodeje vrchnostenské koželužny ve Slavkově (kupní cena 4500 zl.) něm. 15 fol.	1815-1823	
4870	Jiří František Dieffenbach o dlužní požadavky (1800 zl., 1500 zl. a 1000 zl.) něm. 14 fol.	(1809)1812	
4871	hr. Karel Esterházy z Galanty a kn. Stanislav Poniatowski o dům č. 458 na Prattergasse ve Vídni, jehož 1. poschodí měl Alois Kounic pronajaté něm. 39 fol.	1798-1799	
4872	sv.p. Jindřich Ferdinand Fehr z Werdutu o 7396 zl. něm. 13 fol.	1810-1811	
4873	sv. p. Hartman Fechenbach o životní rentu něm. 4 fol.	b.d.	
4874	Jan Nepomuk Frank, kněz, s Lazarem Guerrazim, kounicovským penzistou, o 500 zl. něm. 50 fol.	1823-1827	
4875	Bratři Görnerové o 405 zl. něm. 6 fol.	1822	

- Archiv umožňuje badatelům nahlížení do archivních pomůcek.
- S archivními pomůckami předloženými k nahlížení se zachází obdobně jako s archiváliemi a jako s literárními díly.

Objednání archiválie

- vyhledání požadovaného materiálu v archivní pomůcce (inventáři)
- vyplnění objednacího lístku
- očekávání (objednací lhůty)

Bádání

